

Nr 226.

Av herr **Berg, Robert**, om ändrade bestämmelser rörande undersökning av färgsinne och synskärpa hos befattningshavare vid järnvägar m. fl.

År 1875 inträffade vid Lagerlund järnvägsstation en trafikolycka, varvid ett betydande antal passagerare dödades eller skadades. Vid den därefter företagna utredningen beträffande olyckans orsaker kunde det med stor sannolikhet fastslås, att föraren å det ingående tåget missuppfattat signalen och passerat trots stoppsignal. Anledningen härtill ansågs med visshet vara nedsatt förmåga hos lokomotivföraren att särskilja färger. Genom ett flertal liknande olyckstillbud inom järnvägstrafiken, men kanske framförallt tack vare de undersökningar, som professor Fritjof Holmgren anställt, fastslogs betydelsen av stränga krav beträffande ett normalt färgsinne hos personer arbetande inom yrken, där särskiljande av färger många gånger är ett livsvillkor, eller där färgblindhet kan sätta många människors liv och hälsa på spel eller förorsaka skada å dyrbar materiel. För att åstadkomma större säkerhet härutinnan infördes genom Kungl. Maj:ts förordning år 1882 det s. k. Holmgrenska färgprovet.

Under de ca. 50 år som nämnda prov tillämpats har emellertid framgått, att vissa brister vidlåda detsamma. I varje fall fyller systemet icke numera de krav man kan ställa på ett färgsinnesprov. Det kan nämligen göras gällande, att det i tillämpningen är komplicerat samt fordrar stor uppmärksamhet av den sökande och att på denna felaktiga resultat understundom erhållas. Framförallt har emellertid framgått, att ett icke ringa antal personer med svagt färgsinne kunna utföra provet ifråga. Detta har även beaktats och genom en Kungl. Maj:ts förordning år 1934 har ett nytt prov ersatt det holmgrenska.

Detta nya prov, som grundar sig på principen om de pseudoisochromatiska tavlorna, enligt Stilling, och i föreliggande bestämmelse utförts av Boström och Göthlin, är i användningen avsevärt mera lätthanterligt samt därjämte betydligt skarpare. Medan det holmgrenska färgprovet utgallrade ca. 3,25 %, utgallras genom det senare tillkomna provet omkring 7 à 8 personer per 100 som prövas. Genom bestämmelsen av år 1934 komma således ett icke ringa antal personer, vilka med den holmgrenska metoden erhållit intyg om normalt färgsinne, att med nu gällande bestämmelser förvägras dylikt.

Då den nya undersökningsmetoden är nästan mer än dubbelt så effektiv som den tidigare, är det klart att en stor del personer, som redan erhållit anställning inom yrken, där färgsinnesprov vid inträde på banan måste sökas, bli utgallrade. Följden härav blir för många den, att de få söka sig andra

förvärvsmöjligheter, något som i våra dagar är ganska komplicerat, för att icke säga hopplöst för en stor del. Kommer därtill att en del kostat på sig skolor för att förvärva de teoretiska kunskaper, som för ett visst yrke äro nödvändiga — exempelvis styrmans- eller kaptensexamen — blir missräkningen så mycket större och kännbarare. Den nya metoden har obönhörligen klippt av framtidsbanan för många järnvägsmän, sjömän av såväl manskaps- som befälsgrad samt andra, som för sin yrkesutövning äro beroende av ett normalt färgsinne. En stor del av dessa ha icke möjlighet att erhålla anställning inom någon ny förvärvsgren; de äro hänvisade till de tillfällighetsarbeten, som kunna stå att erhålla, men om vilka konkurrensen är hård och hänsynslös. De äldre ha i de flesta fall ingen möjlighet att konkurrera med den yngre arbetskraften, på vilken det för närvarande icke råder brist.

Undersådana förhållanden måste det vara ett samhällsintresse att söka i görligaste mån åstadkomma någon ändring till det bättre. Vad som lämpligast bör göras är svårt att utan vidare avgöra, men det kan tänkas att man använder sig av något förebyggande medel, således en effektiv undersökning av icke bara färgsinnet utan även av synförmågan, varvid uppmärksamhet bör riktas särskilt på om hos den sökande förekomma ärftliga rubbningar av färgsinnet. Härigenom skulle mången kunna avrådas från att börja inom ett yrke, där han med stor sannolikhet icke kan fortsätta. För att vid en sådan förebyggande undersökning bästa möjliga resultat skall kunna ernås synes nödvändigt kräva, att undersökningarna på hithörande område verkställas av kvalificerade ögonläkare, vilka av medicinalstyrelsen godkänts. Då kvalificerade ögonspecialister finnas att tillgå i de flesta större och medelstora städer, bör icke någon svårighet föreligga för erhållande av undersökning, som erfordras för inträde i något av de yrken, där normalt färgsinne kräves. Då krav måste ställas även på ökad säkerhet, synes det vara ett allmänintresse att undersökningar av färgsinne och synskärpa verkställas av högt kvalificerade läkare, helst som sådana finnas att tillgå. För dem som ämna söka såsom sjömän blir undersökningen visserligen dubbel genom att annan praktiserande läkare måste uppsökas för undersökning av kroppskonstitution m. m., men det är lättare underkasta sig detta besvär än att efter längre eller kortare tid få lämna den tjänst man ägnat sitt liv åt.

För dem som redan erhållit anställningar inom respektive yrken böra övergångsbestämmelser utfärdas, övergångsbestämmelser som icke äro alltför snävt avvägda. Största svårigheten blir med alla dem som icke kunna beredas anställning inom annan förvärvsgren. För dessa blir det kanske nödvändigt inträtta någon slags förtidspensionering eller att de beredas anställningar inom vissa grenar av samma huvudycke, där normalt färgsinne icke är absolut erforderligt.

Kravet på färgsinne och synskärpa bör upprätthållas inom alla de branscher, där normalt färgsinne är nödvändigt och enligt gällande författningar påbudet. Den effektiva undersökningen måste emellertid ske före den första anställ-

ningen inom respektive yrken. Härigenom uppnås det resultat alla eftersträvar, nämligen större säkerhet.

De ökade kostnaderna — säkerligen icke särdeles stora — måste i det allmänna och den enskilde individens intresse tagas. Härvid torde vara motiverat, att staten träder hjälpende emellan.

På grund av ovanstående tillåter jag mig hemställa,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om sådana ändringar av de författningar, som reglera hithörande frågor,

att undersökning av färgsinne och jämväl även synskärpan skall ske redan före första anställningen, vare sig i tillfällig eller extra tjänst inom de verk och yrkesområden — exempelvis järnvägar, sjöfarten m. fl. — där speciella fordringar i detta avseende gälla;

att ifrågavarande undersökningar verkställas av därtill kvalificerade läkare, av medicinalstyrelsen godkända och förordnade, samt

att övergångsbestämmelser utfärdas för inom respektive yrken redan anställda personer, vilka icke fylla fordringarna enligt gällande föreskrifter.

Stockholm den 23 januari 1936.

Rob. Berg.